

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. REPUBLIČKA RADIODIFUZNA AGENCIJA (RRA)

1.1. Srpska napredna stranka zatražila je od Republičke radiodifuzne agencije (RRA) suspenziju člana Saveta RRA, Gordane Suše, zbog, kako su ocenili, neadekvatnih komentara o toj stranci. Za naprednjake je sporan nastup Gordane Suše na televiziji, 12. septembra ove godine, tokom koga je, kako se navodi u saopštenju SNS-a, ona sa nipodaštavanjem i prezirom govorila o ovoj stranci. SNS smatra da se nameće pitanje kredibilitnosti svih članova Saveta i tvrdi da je ova stranka spremna da pokrene postupak za razrešenje svih članova Saveta.

Zakonom o radiodifuziji predviđeno je da niko nema pravo da na bilo koji način utiče na rad članova Saveta, niti su članovi Saveta dužni da poštuju bilo čije instrukcije u vezi sa svojim radom, izuzev odluka nadležnog suda donetih u postupku sudske kontrole rada Saveta. Takođe, predviđeno je da članu Saveta funkcija može prestati samo iz razloga i u postupku predviđenom Zakonom o radiodifuziji. Zakon izričito predviđa da razlog za razrešenje člana Saveta ne može biti političko ili drugo uverenje člana Saveta. Podsetimo, Srpska napredna stranka i ranije je imala ispade koji su se ticali članova nezavisnih regulatornih tela ili rukovodilaca javnog servisa. Tako je lider te stranke, Tomislav Nikolić, u intervjuu objavljenom u dnevnom listu „Press“ 24. jula ove godine, najavio da će, ako njegova stranka dođe na vlast u Srbiji na predstojećim parlamentarnim izborima, „isto veče“ smeniti Aleksandra Tijanića, generalnog direktora Radio televizije Srbija. Izjave i saopštenja koja iz ove stranke dolaze u poslednje vreme, nastavljaju da pokazuju zabrinjavajuću dozu nerazumevanja za nezavisnu regulaciju radija i televizije u Srbiji, kao i za nezavisnost ustanova javnih radiodifuznih servisa i ambicije za pozicije, kako u nezavisnom regulatornom telu, tako i na rukovodećim mestima u javnom servisu.

2. REPUBLIČKA AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE (RATEL)

2.1. Predsednik Upravnog odbora i direktor Republičke agencije za elektronske komunikacije, prof. dr Jovan Radunović i dr Milan Janković, predstavili su 14. septembra Odboru za saobraćaj i veze Narodne skupštine Izveštaj o radu Republičke agencije za

elektronske komunikacije za 2010. godinu. Članovi Odbora su razmotrili Godišnji izveštaj i utvrdili Predlog zaključaka koji su uputili Narodnoj skupštini na razmatranje i usvajanje. Do zaključenja ovog izveštaja, Skupština nije usvojila predloženi zaključak. U izveštaju se navodi da je RATEL prošle godine doneo 151 rešenje o zabrani rada radio stanica koje neovlašćeno koriste frekvencije, pokrenuto je 76 prekršajnih postupaka i doneto 98 zaključaka o dozvoli prinudnog izvršenja odluka.

O problemima sa kojima se RATEL suočava u odnosu na radio pirateriju i neovlašćeno korišćenje frekvencija, pisali smo u delu ovog izveštaja koji se bavi implementacijom Zakona o radiodifuziji i Zakona o elektronskim komunikacijama. Zakonom o elektronskim komunikacijama predviđeno je da Upravni odbor RATEL-a podnosi Narodnoj skupštini godišnji izveštaj o radu Agencije, koji naročito sadrži podatke o stanju tržišta elektronskih komunikacija u Srbiji, podatke o ispunjavanju ciljeva i zadataka utvrđenih godišnjim planom rada Agencije, a naročito o ostvarivanju strategije razvoja elektronskih komunikacija, doneti finansijski plan, finansijske izveštaje i izveštaje revizora, kao i druge podatke od značaja za sprovođenje Zakona o elektronskim komunikacijama. Godišnji izveštaj za prethodnu kalendarsku godinu, podnosi se najkasnije do kraja drugog tromesečja tekuće godine. Agencija je dužna, da pored dostavljanja Narodnoj skupštini, izveštaje objavljuje i na svojoj Internet stranici. Ovi izveštaji, datirani sa 24. junom, jesu objavljeni na Internet stranici Agencije. Iz izveštaja, između ostalog, proizilazi da je RATEL u 2010. godini zabeležio suficit od gotovo milijardu i dvestapedeset milona dinara. Ono što se iz objavljenog izveštaja, međutim, ne vidi, jesu podaci o stanju tržišta elektronskih komunikacija u Srbiji za 2010. godinu. Izveštaj se, naime, poziva na ranije objavljene podatke za 2009. godinu, dok se u odnosu na 2010. navodi jedino da je analiza započeta. Uz uvažavanje činjenice da je ovo prvi godišnji izveštaj koji se podnosi po Zakonu o elektronskim komunikacijama iz 2010. godine, te da je RATEL-u moguće potrebno dodatno vreme kako bi zadovoljio zahteve još uvek relativno novog Zakona, mora se primetiti da izveštaj ipak ne zadovoljava očekivanja koja su u tom smislu postojala.

3. SAVET ZA ŠTAMPU

Komisija za žalbe Saveta za štampu, prvog nezavisnog samoregulatornog tela za štampane medije u Srbiji, počela je da prima žalbe 15. septembra. Podsećamo, Savet za štampu, kao nezavisno, samoregulatorno telo koje okuplja izdavače, vlasnike štampanih medija i profesionalne novinare, osnovan je još 2009. godine kako bi pratio poštovanje Kodeksa novinara Srbije u štampanim medijima i rešavao žalbe pojedinaca i institucija na sadržaje štampanih medija. Savet je nadležan da odlučuje po žalbama protiv dnevnih i nedeljnih

novina čiji tiraži predstavljaju oko 85 odsto ukupnog tiraža svih dnevnih i nedeljnih novina u Srbiji. Od dnevnih novina, to su „Alo“, „Blic“, „Večernje novosti“, „Dnevnik“, „Danas“, „Politika“, „Press“, „24 sata“, „Sportski žurnal“ i „Sport“, a od magazina „Vreme“, „NIN“ i veliki broj drugih. Članovi Komisije za žalbe Saveta za štampu su predstavnici Asocijacije medija, Filip Švarn, Nebojša Spaić i Aleksandar Đivuljskij, predstavnik Lokal presa, Stojan Marković, predstavnici NUNS-a, Tamara Skrozza i Slaviša Lekić, predstavnici UNS-a, Ljiljana Smajlović i Petar Jeremić i predstavnici javnosti, Zoran Ivošević, Božo Prelević i Miljenko Dereta. Saopšteno je i da je prva sednica Komisije za žalbe Saveta za štampu održana 29. septembra, kako bi se razmotrile žalbe pristigle od kada je Savet zvanično počeo da ih prima. Razmatrane su dve žalbe građana na pisanje dnevnih listova, od kojih je jedna odbačena, jer se Komisija oglasila nenadležnom da novinama sugeriše da ne treba da objave tekst koji su najavile, što je dopisom traženo. U drugom slučaju, Komisija je odlučila da sačeka odgovor dnevnog lista na čiji tekst je podneta žalba zbog otkrivanja identiteta žrtve nasilja u porodici. Novine za odgovor imaju sedam dana, a članovi Komisije će se odmah potom izjasniti da li je objavljivanjem osporenog sadržaja prekršen Kodeks novinara.

DRŽAVNI ORGANI

4. MINISTARSTVO KULTURE, INFORMISANJA I INFORMACIONOG DRUŠTVA

Vlada Republike Srbije usvojila je na telefonskoj sednici 28. septembra 2011. godine Strategiju razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine, potvrdila je Dragana Milićević-Milutinović, pomoćnica ministra kulture, informisanja i informacionog društva zadužena za medije. Dragana Milićević-Milutinović izjavila je da je Vlada prihvatila one primedbe Evropske komisije za koje je smatrala da je bitno da se nađu u Strategiji. „Primedbe nisu bile suštinske, pre bi se moglo reći da je reč o preciznijim definisanjima. Najvažniji segment Strategije je da se država povlači iz svih medija u roku od dve godine“, izjavila je Milićević-Milutinović za „Večernje novosti“. Primedba Evropske komisije koja se odnosila na formiranje šest regionalnih javnih servisa, nije uvažena. Pomoćnica ministra rekla je da će ovi servisi biti osnovani, jer država ne sme da dozvoli da građani ostanu bez medija koji ih informišu o regionu.

Usvajanjem Medijske strategije okončan je mukotrpan proces iniciran zahtevima medijskih i novinarskih udruženja nakon usvajanja izmena i dopuna Zakona o javnom informisanju u leto 2009. godine. Nijedno od udruženja nije, međutim, u potpunosti zadovoljno tekstem Strategije, a najglasnije primedbe stavljene su na njen deo kojim se predviđa formiranje

regionalnih javnih servisa. Pred samo usvajanje Strategije i Evropska komisija ukazala je na delove koje smatra posebno problematičnim. Prvo, Evropska komisija zabrinuta je da regionalni javni servisi neće biti finansijski održivi i ukazala je da su postojali alternativni načini da se potražnja za regionalnim programima od javnog interesa zadovolji, što su uostalom tvrdila i medijska i novinarska udruženja. Takođe, Evropska komisija navodi da se medijima u državnom vlasništvu mora, ili obezbediti uređivačka i finansijska nezavisnost, ili oni moraju biti privatizovani, te ukazuje da je način na koji će se ovo realizovati morao u Strategiji da bude detaljnije razrađen, uključujući i organizacione aspekte i preciznija pravila o državnoj pomoći, kako bi se isključila mogućnost uticaja na medijske sadržaje. Evropska Komisija, takođe, je ukazala da je bilo neophodno predvideti jasna pravila za državno oglašavanje, tim pre što su izvori finansiranja medija u Srbiji koncentrisani u rukama malog broja učesnika, i predvideti primenu pravila o zaštiti konkurencije, kako bi se koncentracija marketinških budžeta i njihova distribucija na način koji može da rezultira zloupotrebom dominantnog položaja i uticajem na profesionalni i finansijski integritet medija, sprečila. Komisija je posebno problematičnom smatrala mogućnost da se mediji nacionalnih saveta nacionalnih manjina finansiraju iz budžeta, a zbog političke prirode nacionalnih saveta i mogućih uticaja na uređivanje takvih medija. Takođe, Komisija je ukazala da dva aspekta koja se tiču digitalizacije, nisu uopšte pomenuta. Prvo, ko će finansirati digitalizaciju, i drugo, država je propustila da se obaveže da će proces digitalizacije sprovoditi u konsultacijama sa svima koji učestvuju u ovom procesu, kao i sa javnošću. Sam tekst Strategije objavljen je u Službenom glasniku Republike Srbije, broj 75/2011 od 7. oktobra 2011. godine.

5. SAVET ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE

Savet za borbu protiv korupcije predstavio je krajem septembra svoj Izveštaj o pritiscima i kontroli medija u Srbiji. Savet zaključuje da se iz podataka koje je prikupio može zaključiti da se nad medijima u Srbiji vrši snažan pritisak i da je nad njima uspostavljena potpuna kontrola. „Više ne postoji medij iz kojeg građani mogu da dobiju potpune i objektivne informacije, jer pod snažnim pritiskom političkih krugova mediji prećutkuju događaje ili o njima izveštavaju selektivno i nepotpuno“, navodi se u zaključku. Kao tri osnovna problema medija u Srbiji, navode se netransparentnost medijskog vlasništva, ekonomski uticaj državnih institucija na rad medija, kao i problem RTS-a, koji umesto uloge javnog servisa, ima ulogu servisa političkih stranaka i vladajućih elita. Navedeni problemi za posledicu imaju zatvorenost medija za probleme sa kojima je Srbija suočena, pa i za problem korupcije. Po nalaženju Saveta, pravi vlasnici 18 od 30 najznačajnijih medija u Srbiji nisu poznati domaćoj javnosti, zbog prisustva of-šor kompanija u vlasničkim strukturama. Takođe, po nalaženju Saveta, gotovo četvrtina novca na tržištu oglašavanja u Srbiji potiče od državnih institucija i javnih preduzeća. Po nalaženju Saveta, država, zapravo, upumpavanjem novca u medije, utiče

na način izveštavanja i uređivačku politiku, na način kojim se ostvaruje lična i partijska promocija. Savet ovo dovodi u vezu sa odsustvom analitičkih i istraživačkih sadržaja u medijima koji bi se bavili poslovanjem državnih institucija i javnih preduzeća velikih oglašivača. Izveštaj nabraja i druge modele, mimo oglašavanja, kojima mediji ostvaruju prihode na teret budžeta, kao što su angažovanje medija za usluge istraživanja, pretplata za usluge novinskih agencija, ugovore o uslugama medijskog praćenja aktivnosti pojedinih državnih organa. RTS-u se u izveštaju prigovara netransparentnih procedura u kojima se dodeljuju ugovori i primena nejednakih uslova poslovanja na iste poslove sa nezavisnim produkcijama. Savet je analizirao i rad Republičke radiodifuzne agencije (RRA) i konstatovao da se na nju vrši „veoma veliki pritisak“ i da je radila pod stalnim uticajem političkih partija.

Izveštaj Saveta za borbu protiv korupcije izazvao je brojne kontroverze, a posebno je simptomatično ukazivanje same predsednice Saveta, Verice Barać, da činjenica da najveći broj medija prećutkuje izveštaj ili prenosi samo šturu izvode iz njega, praktično potvrđuje njegove nalaze. Nesporno je da bi Izveštaj mogao da predstavlja osnovu za razmatranje prepreka slobodi medija i stvaranju demokratske javnosti u Srbiji. On, međutim, ima i ozbiljne nedostatke. Prećutkivanje izveštaja ili prenošenje samo šturih izvoda iz njega u medijima, onemogućava javnu debatu, ne samo o onome dobrom u izveštaju, već i o njegovim nedostacima. Dobro je svakako to što izveštaj ukazuje i u jednom delu i dokumentuje, mehanizme ostvarivanja uticaja na medije i što prepoznaje čitav niz ozbiljnih problema. Nedostatak je što se iz izveštaja zapravo ne vidi koje standarde Savet zagovara u odnosu na transparentnost medijskog vlasništva. Nedostatak je, takođe, što se pitanje zaštite konkurencije i očuvanja medijskog pluralizma svodi isključivo na pitanje nedozvoljene medijske koncentracije, a da se apsolutno zanemaruju i restriktivni sporazumi i zloupotreba dominantnog položaja. Tako se, na primer, preporučuje da Komisija za zaštitu konkurencije prati medijske koncentracije, ali se ne preporučuju sektorske analize tržišta oglašavanja ili tržišta distribucije medijskih sadržaja, iako bi takve sektorske analize bile primerenije problemima na koje se u izveštaju ukazuje. Takođe, državno finansiranje medija uopšte se ne analizira iz aspekta propisa o kontroli državne pomoći. Na posletku, možda najbolja stvar je što objavljivanje Izveštaja koincidira sa usvajanjem Medijske strategije. Ova činjenica omogućava nam da u svetlu problema na koje Izveštaj ukazuje, vrednujemo i rešenja koje predlaže Strategija i evaluiramo njihovu implementaciju.